

LA CONCORDANÇA NEGATIVA I LA DOBLE NEGACIÓ
EN EL CATALÀ DE MALLORCA

Aina Amer Borràs

Tutor/a: Maria Teresa Espinal

Curs 2015-2016

Treball Final de Màster

Màster d'Estudis Avançats en Llengua i Literatura catalanes
Universitat Autònoma de Barcelona / Universitat de Barcelona

Facultat de Filologia

ÍNDIX

1. Introducció.....	2
1.1. Preàmbul.....	2
1.2. Menció i resum dels objectius	2
1.3. Motivació i significació de la recerca.....	3
1.4. Esquema de continguts	3
2. Marc teòric.....	4
2.1. Delimitació de l'objecte d'estudi.....	4
2.2. El fenomen que investiguem	11
2.3. Estudis previs del fenomen.....	14
3. Hipòtesis, preguntes de recerca i objectius.....	15
4. Metodologia.....	16
4.1. Lloc geogràfic i parlants analitzats	17
4.2. Tipus i mida de la mostra recollida	17
4.3. Justificació de la tria del mètode	18
4.4. El mètode: el mitjà i el canal	19
4.5. El mètode: l'enquesta	21
4.6. El mètode: l'anàlisi dels resultats	26
5. Exposició i anàlisi de resultats i discussió.....	26
5.1. Resultats.....	26
5.2. Discussió.....	35
5.3. Limitacions del treball i línies de futur.....	39
6. Conclusions	40
Resum i paraules clau	40
Bibliografia.....	42
Apèndix	45

1. INTRODUCCIÓ

1.1. Preàmbul

El present estudi és una petita aproximació a les particularitats lingüístiques del català de Mallorca i a la realitat de l'avenç i el retrocés d'aquestes, que en conformen avui en dia i n'han conformat sempre la caracterització dialectal i l'imaginari sociològic i cultural. La llista de particularitats d'aquest dialecte del català és molt àmplia i nosaltres ens centrarem només en la realitat actual i la possibilitat l'evolució d'un aspecte d'una d'aquestes característiques, la no existència tradicional de l'ús de la concordança negativa (negation concord) en oracions simples amb mot negatiu preverbal. Per a determinar si aquesta característica és certa, la seva realitat actual i els possibles (o probables) motius, durem a terme un treball de camp. Per l'extensió recomanada de l'article final i amb la voluntat de deixar moltes línies obertes de futur per a garantir-ne una propera investigació més aprofundida, la mostra que analitzarem serà petita, de manera que l'estudi que n'extraurem serà pràcticament pilot. Una mostra petita però significativa i descriptiva de la realitat, que ens permetrà d'extreure conclusions reals. Concretament, allò que volem fer és esbrinar si el català de Mallorca fa o no ús d'aquest tipus d'estructura i de quina manera hi han incidit factors com el pas del temps, l'accés als mitjans de comunicació, l'ensenyament en català... –i, per tant, l'accés al català estàndard de base central, que fa ús corrent d'aquest tipus de negació-, i la conseqüent evolució de l'ús –o el no ús- de la negació múltiple. Per tant, tenim la intenció de concretar si la negació múltiple s'usa, com s'usa i qui o, a grans trets, a quina generació pertany el parlant mitjà que l'usa, i si es percep com a tal, és a dir, com a un fenomen de concordança negativa i, per tant, de significant semàntic negatiu o si, en cas contrari, es percep com a un fenomen de doble negació, és a dir, amb un significat semàntic positiu.

1.2. Menció i resum dels objectius

La motivació de la nostra recerca té a veure amb els objectius de conèixer una mica més la realitat sintàctica del català de Mallorca, concretament pel que fa als aspectes que fan referència a l'ús o el no ús real de tipus concrets de negació múltiple, o de dues

partícules negatives en una mateixa oració simple semànticament negativa, i a la possible relació d'aquest fet amb qüestions d'edat o generació.

1.3. Motivació i significació de la recerca

El present estudi té la voluntat de fer una petita contribució a la realitat sintàctica del mallorquí, un subdialecte del català que és prou conegut i delimitat pel que fa a camps com la fonètica o el lèxic, però molt poc estudiat pel que fa a la sintaxi. És un fet que ben pocs lingüistes han estudiat el fenomen de la negació en relació al català de Mallorca, menys encara han tractat de la 'negation concord' o concordança negativa (interpretació negativa de la negació múltiple), però pràcticament cap no ha parlat de la possibilitat del fenomen de la doble negació (interpretació positiva de la negació múltiple), tenint en compte que, en el panorama català actual, la llengua es troba en una fase sintàctica de convivència de la negació simple (només una partícula negativa o mot negatiu per a cada oració simple) i la concordança negativa. La nostra investigació, per tant, malgrat que per qüestions d'extensió i d'exigències del caràcter d'aquest treball no serà exhaustiva i deixarà pendents moltes línies de futur, pretén d'obrir una porta a aquesta parcel·la de la realitat tan poc documentada. La nostra intenció, doncs, és de mostrar una mica la realitat i de donar resposta a una sèrie d'hipòtesis i conjetures que ens hem proposat i que hi estan en relació.

1.4. Esquema de continguts

El contingut d'aquest estudi s'exposarà dividit en diverses seccions. En primer lloc, el marc teòric, en què delimitarem l'objecte d'estudi i farem un repàs del seu context a partir de les obres anteriors que s'hi han centrat o n'han fet ressò. En segon lloc, formularem les hipòtesis i preguntes de recerca sobre les quals s'ha basat la investigació, a què mirarem de donar resposta en parlar dels resultats, que fan palesos els nostres objectius i inquietuds respecte de l'objecte d'estudi. En tercer lloc, parlarem detalladament de la metodologia que s'ha fet servir a l'hora de dur a terme la investigació i d'analitzar-ne els resultats, que s'exposaran pròpiament a la quarta secció. Tot seguit, mostrarem i discutirem la realitat d'aquests resultats i les seves possibles

causes. Finalment, exposarem les conclusions a què hem arribat, tot recordant el recorregut total de l'estudi.

2. MARC TEÒRIC

2.1. Delimitació de l'objecte d'estudi

En català, usualment, la negació semàntica és expressada a partir d'operadors negatius i mots negatius que creen polaritat amb aquests operadors, tant en oracions simples com en oracions compostes. En aquests casos, aquests operadors negatius, que generalment, en la majoria dels casos, corresponen a la partícula negativa *no*, fan una relació de concordança amb mots negatius que, entre altres opcions, poden ser adverbis o pronoms com *mai*, *res*, *enlloc*, *ningú* o DN (sintagmes Det) com ara *cap de* + substantiu o *gens de* + substantiu.¹ La forma més corrent i oralment més usada d'aquestes estructures és aquella en què operador negatiu i mot negatiu es troben ambdós situats després del verb de l'oració de que fan part. En aquest cas, ambdós elements són necessaris perquè la negativitat de l'oració sigui efectiva, ja que, actuant tots sols, els mots negatius doten l'oració d'un sentit semàntic positiu i no negatiu. Vegem-ho: 'vols *res*?' (vols alguna cosa?) vs. '*no* vols *res*?' (no vols cap cosa?). Sintàcticament, és possible, però, de trobar, en català, mots negatius (diem-ne mots-N, a partir d'ara) en situació preverbal. En aquest cas, es produeix el fet que el mot-N és suficient per a dotar l'oració d'un sentit semàntic negatiu i, si apareix la partícula² negativa (*no*, diguem) fa una funció de reforç de la negació, tot i que les gramàtiques actuals recomanen l'ús dels dos elements per a reforçar-ne la concordança i el sentit negatiu. Com veurem més endavant, però, ambdues estructures (amb *no* i sense *no*) en contextos en què el mot-N és preverbal (i en contextos de negació expletiva, en què la partícula negativa fa una funció molt semblant) són possibles avui en dia. La seva

---

¹ Aquests són, de fet, els exemples de mot-N concrets fets servir a les preguntes del nostre sistema d'elicitació.

² En direm simplement 'partícula', del mot *no*, a partir d'aquest moment, ja que hi ha autors que consideren que és un operador negatiu (és a dir, allò que dota l'oració de negativitat semàntica) i d'altres que consideren que l'operador negatiu de l'oració és sempre el mot-N i que *no* és un reforç de la negació.

convivència respon a l'actual estadi d'evolució sintàctica de la llengua³ i el seu ús, pel que sembla, a una distribució més aviat dialectal.

En castellà, no és possible de trobar la partícula *no* reforçant un altre mot negatiu al començament de l'oració, com passa sovint en català, així com no és possible de trobar-hi el reforçament del mot *pas* (Farràs & Garcia, 1993: 97). En relació a això, hi ha autors que creuen que, de fet, *no*, en català, en aquests contextos, no és precisament un mot de reforç sinó un operador negatiu (portador de la negativitat de l'oració). Fabra mateix (1918), de fet, no en recomana el desús pel fet que és una partícula necessària que, tanmateix, contribueix a una interpretació semàntica negativa correcta. Però, què passa amb els dialectes i subdialectes com el mallorquí de què s'ha dit que, tradicionalment, no fan servir la negació reforçada –o, millor, negació múltiple (de concordança negativa amb mot-N preverbal)– (o aquells que, avui en dia, ja no la fan servir)? Doncs que, si ho pensem bé, des del punt de vista sintàctico-semàntic, és lògic que puguin interpretar, en un moment determinat, allò que altres dialectes interpreten com a concordança negativa (és a dir, amb una polaritat que es resol en un significat semàntic negatiu) com a doble negació (és a dir, amb una polaritat que es resol en un significat semàntic positiu), així com fa l'anglès i, per a simplificar, com fa la coneguda llei matemàtica: menys per menys esdevé més.

Per tant, si pensem que el de Mallorca (i el balear, en general) és un dels dialectes del català més fidels a la negació simple en aquest sentit (com veurem que diu, per exemple, Gemma Rigau (1998)), la lògica ens diu que, si és cert que, tenint en compte que els dialectes balears són dels més conservadors, l'ús de mots-N com a única font semàntica de negació en oracions simples és tradicional, la cosa ve d'antic. Pérez-Saldanya (2004: 3) s'endinsa en aquesta reflexió:

«És ben conegut que el llatí clàssic podia expressar la negació oracional bé per mitjà de l'adverbi *non* (o *ne*) [...], bé per mitjà d'un quantificador negatiu compost amb la partícula negativa *n(e)* (*nemo* 'ningú', *nihil* 'res', *nullus* 'cap', *numquam* 'mai', *nusquam* 'enlloc', etc. [...]) D'acord amb aquesta doble possibilitat, l'aparició en una mateixa oració de dos elements negatius provocava el fenomen conegut com a doble negació, segons el qual les dues negacions es destrueixen i equivalen, consegüentment, a una afirmació.»

---

³ Més avall ho explicarem detalladament.

Tot i això, però, Pérez-Saldanya assenyala que, en la llengua col·loquial, és freqüent i constatada la tendència d'interpretar la negació múltiple «no com dues negacions independents que s'anul·len entre si, sinó com una negació reforçada o marcada expressivament» (2004: 3). D'aquest darrer fenomen, se n'ha dit, de fet, doble negació i el terme que nosaltres usarem a partir d'ara, concordança negativa.

Segons Saldanya, en el llatí tardà, la concordança negativa va anar guanyant posicions en l'ús fins a ser igual de popular que la negació mitjançant un sol mot negatiu:

«En el cas de la negació es conjuminen les dues tendències esmentades, ja que el sistema sintètic del llatí clàssic (basat en l'ús d'un únic mot negatiu en les oracions negatives) és substituït progressivament per un sistema analític, originàriament marcat expressivament, en què la partícula *no* es fixa en totes les oracions negatives i pot coaparèixer amb altres mots negatius, sense afectar per això la interpretació negativa de l'oració. Aquesta coaparició rep el nom de *concordança negativa* pel fet que la negació s'escampa per diferents elements dins d'una oració i els quantificadors negatius han de «concordar» (coaparèixer) amb l'adverbi *no* o amb un altre element equivalent.» (Saldanya, 2004: 4)

Segons Saldanya, l'aparició de la concordança negativa no va ser l'únic procés sintàctic que va caracteritzar l'evolució del llatí clàssic al llatí i que es va plasmar en el català antic. La seva funció principal inicial va ser la de reforçar la negació en certs contextos:

«Aquest procés de gramaticalització s'ha d'explicar a partir de l'aparició d'aquests mots en contextos negatius amb un valor de minimitzadors o de reforç de la negació i, més concretament, a partir del contagi o la transferència semàntica que es produeix en aquest context i en altres que comparteixen amb la negació la propietat de crear entorns inespecífics i de suspendre el valor de veritat afirmatiu» (Saldanya, 2004: 4)

Una cosa semblant va passar amb la negació expletiva o negació contextual, de la qual també parlarem en aquest estudi. Segons Torrent-Lenzen (2009: 147), «la negació contextual s'usà molt en català antic, més que en llatí i que en el català actual. En relació amb el pas del llatí al català, cal veure l'ús de la partícula *no* en oracions no negatives com una manifestació de la concordança negativa, això és, del sistema que permetia l'aparició de més d'un element negatiu en l'oració sense que s'anul·lés la seva

negativitat.» R. Morant i M. Pérez-Saldanya (1986: 67) n'introdueixen la naturalesa amb uns exemples referents a la negació expletiva en oracions comparatives:

- « a) Pescaran ells més truites que no caçareu vosaltres perdius.
- b) És millor moure-les empenyent-les que no estirant-les.
- c) Pitjor havia de ser la recreuada que no la malaltia.

En paraules de Fabra (1918: 151-152):

En les comparacions en les quals la proposició principal (on es troba el mot comparatiu: *menys, més, millor, pitjor...*) és afirmativa, la proposició subordinada (introduïda amb la conjunció *que*) admet i àdhuc de vegades exigeix l'adjunció de l'adverbi *no* al seu verb.»

Pel que fa a la concordança negativa, el català actual es troba en un estadi en què el seu ús és opcional en aquests contextos que hem anomenat de reforçament de la negació (que definirem més endavant). Pérez-Saldanya (2004: 7-8) en dóna compte emmirallant-se en Martins: «Martins (1996, 2001) diferencia tres estadis en l'evolució de la concordança negativa, que poden ser esquematitzats com segueix:

Estadi 1: 'Ningú/res/cap' – no – V

Estadi 2: 'Ningú/res/cap' – (no) – V

Estadi 3: 'Ningú/res/cap' – Ø – V

[...] D'acord amb la seva anàlisi, el pas de l'estadi 1, amb negació explícita, al 3, sense negació explícita, correspondria a la reanàlisi dels termes de polaritat febles en termes de polaritat forts. En la fase intermèdia 2, en la qual es trobaria el català actual, els termes de polaritat serien ambigus (entre el caràcter fort i el feble), cosa que es relacionaria amb l'opcionalitat de l'adverbi *no* i amb la possibilitat d'aparèixer en entorns modals no negatius.» Amb aquesta observació podem començar a respondre la següent pregunta: què va ser primer, l'ou o la gallina? Quins parlars, doncs, són més conservadors, en aquest sentit? Aquells que, tradicionalment, usen, col·loquialment, la concordança negativa o aquells que no? La majoria dels autors, així com Saldanya i Martins, estan d'acord a creure que el fenomen de la concordança negativa, que, com hem vist, va aparèixer durant l'evolució del llatí clàssic al llatí tardà, va ser unitàriament

usada en el català fins al final de l'Edat Mitjana, en què va començar a conviure amb la possibilitat d'interpretar negativament aquelles estructures simples en què només hi havia un mot negatiu i que, fins aleshores, havien necessitat el reforç de la polaritat negativa. Torrent-Lenzen (2009: 147), per exemple, diu que «en general, els usos en català antic (segles XII al XV) són força homogenis; això vol dir que els canvis en aquest joc de forces entre activadors negatius i termes de polaritat negativa hagueren de tenir lloc a final del segle XV o començament del XVI. Quant a les causes que motivaren aquest canvi, els autors plantegen la hipòtesi que possiblement fou el debilitament de la concordança negativa (el qual potser tingué l'origen en el seu caràcter opcional) el que comportà aquests reajustaments.»

Forteza (1915: 533) també considera que, per conseqüència d'aquesta evolució sintàctica del català, actualment és normal de considerar que mots negatius com *mai*, *res*, *pus*, *gens*, etc., tot i ser mots de significat semàntic positiu, puguin actuar com a partícules negativitzadores úniques a principi d'oració i que, per tant, és corrent i usada l'el·lipsi de la partícula *no* en aquest context, tot i que no especifica si la raó és estructural o és resultat d'una economització del reforç negatiu. Vegem-ho:

«Rigurosamente hablando no hay otro adverbio de negación que *no*; es verdad que modernamente en apariencia expresan negación por sí solos *may*, *jamay*, *res*, *pus*, *gens*, *cap*, *gayre*, cuya significación primitiva no niega absolutamente: pero ésto sólo se verifica en principio de frase, necesitando dichos adverbios del *no* en las demás ocasiones. *Res diré*, por ejemplo, es una frase elíptica que lleva suplido el *no*: equivalente es *no diré res* y su traducción á la sintaxis antigua *res no diré*. Lo mismo *may ho faré: no ho faré may*; sint. ant. *no ho faré*, etc.»

Solà (1973: 93) també testimonia el fet:

«Ara bé: quan no les usem en un context hipotètic, les paraules X (ningú, res, cap, gens, mai, enlloc; tampoc, ni) i expressions com *en ma/ta/sa vida*, *en absolut*, *per res del món* tenen valor negatiu ple i exclusiu, com reconeixen els gramàtics i demostren la llengua parlada, els textos moderns anteriors a la reforma i els textos versificats. És a dir: en context Neg, si van posposades al verb, no estalvien a aquest la negació nexual *no*, però si hi van anteposades, poden absorbir-la perfectament. Exemples de la gramàtica oficial (IEC):

No he vist *ningú*; no ve *mai*
Ningú ens ha vist; *res* us dirà; *en ta vida* ho farà»

I Badia (1962: 130-131), que intueix que l'ús de mots-N sols amb significat negatiu (tenint en compte que, originàriament, el seu significat és positiu) es deu a la influència constant de la companyia de la partícula *no*:

«Es frecuente, en catalán, como en otras lenguas, que la negación aparezca reforzada por una serie de voces como *ningú* y *res* (pronombres), *cap* (adjetivo), *gens*, *mai* y *enlloc* (adverbios). [...] La mayor parte de estas voces carece, originalmente, de valor negativo, y sólo la han adquirido con el tiempo, por su constante uso junto a la partícula negativa *no*, hasta el extremo de que hoy actúan, bien a menudo, no ya como refuerzo de la negación sino como locuciones negativas ellas mismas. [...] En catalán hablado, es tan firme la convicción del hablante de que estas formas son negativas, que se construyen sin el adverbio *no* (como en castellano), atribuyéndoles, pues, un uso plenamente negativo, en contra de las normas gramaticales: *mai ve* (correcto: *mai no ve*), *ningú m'ha vist* (correcto: *ningú no m'ha vist*).»

Camus (2007: 132), tornant a les reflexions històriques, en fa una observació semblant:

«A la fi de l'Edat mitjana, tant en català com en castellà, els quantificadors *ningú*, *res* / *ninguno*, *nadie*, *nada*, els adverbis *mai*, *tampoc* / *jamás*, *tampoco* i la conjunció *ni* van deixar de necessitar l'adverbi de negació quan anaven davant del verb, sempre que aquest es trobés sota l'abast de la negació i hi hagués, per tant, la negació del SV. És a dir, en posició preverbal tots aquests mots incorporen la negació [...] capaços, per tant, de generar els seus propis contextos negatius i legitimar TPNs. [...] Mostrem de nou aquest comportament, que anomenarem modern, a 59-60, amb paraules negatives en posició preverbal, oposant-lo amb la distribució postverbal de (61-62), on les mateixes formes funcionen com a TPNs:

- (59) a. *Ningú* va arribar tard.
- b. *Mai* havia vist tanta bellesa.»

Com veiem, Camus suposa que el comportament dels exemples és una particularitat del català modern que ja està completament instaurada, malgrat que, com hem dit, altres

autors avalen el fet que el català actual es troba en un estadi d'evolució en què conviuen les dues possibilitats (amb partícula negativa i sense partícula negativa). Rigau (1998: 64-65), en canvi, postula que, actualment, l'ús d'una o altra estructura és fruit de la diversitat dialectal:

«En català central, com en altres parlars, els elements quantificadors de la classe de ningú, cap, res, gens, mai, etc., són interpretats sovint en sentit negatiu. [...] La presència d'un quantificador de polaritat en posició preverbal possibilita en aquests parlars la legitimació d'un de postverbal en construccions amb negació no explícita: ningú fa res; mai ve ningú. Però, no prové només de les seves propietats semàntiques, sinó que depèn també de la presència en la frase d'un inductor negatiu. [...] N'és prova el fet que aquest mateix quantificador mai pot adquirir un valor positiu si estableix relació amb un element inductor de polaritat positiva. [...] En la majoria dels parlars, els quantificadors de polaritat poden adquirir en determinats contextos el valor negatiu sense que l'element inductor, la negació *no/no pas*, sigui visible en la frase. És el cas de les frases de (4), on l'element de polaritat apareix en posició preverbal, una posició prominent [...].

- (4) a. Mai arribes puntual
- b. Ningú ha fet la feina
- c. Cap parent ho volia

En aquests contextos, podem postular que l'element inductor no és explícit sinó implícit, és a dir, un element sense contingut fonològic però amb el mateix contingut semàntic que *no*. Per tant, (4a) s'interpreta igual que 'mai no arribes puntual' en el català central, en el nord-occidental, en el balear i en molts dels parlars valencians. Altres llengües romàniques com el castellà (*nadie lo sabía*) o l'italià (*nessuno è venuto*) permeten també un inductor implícit quan el quantificador de polaritat apareix en posició preverbal. En aquestes llengües, però, la presència de la negació en aquests contextos o bé resulta agramatical (**nadie no lo sabía*) o bé produeix l'efecte de doble negació (*?nessuno non è venuto* 'no hi ha ningú que no hagi vingut').»

El fet del no ús de la partícula *no* en oracions negatives amb mot-N preverbal en el català de Mallorca és més un secret a veus que una característica dialectal declarada. Com sabrà el lector, tant els usuaris d'aquest parlar (o d'altres, com el valencià) com aquelles persones que s'han dedicat a l'estudi de la lingüística tenen clar (o n'han sentit a parlar) aquest fet. La realitat és que, tant per si és una característica del parlar que es

dóna per sabuda com per si és un camp que no interessa prou, les gramàtiques de referència no en parlen, no hi ha fet cap estudi destacable al respecte i els autors que parlen de qüestions de negació sintàctica, com ara Rigau, en poques ocasions passen per damunt (de puntetes) de la qüestió dialectal. Nosaltres, com a usuaris del dialecte, sabem per observació i experiència pròpia que les intuïcions són certes, tant en la nostra generació com en diverses generacions anteriors. Aquesta qüestió dialectal comprovada, que és fruit de l'actualitat lingüística, ho és, però, a causa de l'evolució natural del català (per tant, més tradicional) o de la influència de les estructures del castellà (per tant, més moderna)? Per a deixar constància de la relativa antiguitat del fenomen (respecte de la nostra actualitat), hem decidit de consultar un clàssic literari de l'oralitat mallorquina, les *Rondaies d'en Jordi d'es Racó* (1^a ed. 1895)⁴ i hi hem trobat molts exemples que, efectivament, almenys en l'època de la recol·lecció d'aquests relats, no era usual l'ús de la partícula negativa de 'reforç' en contextos d'oracions negatives amb mot-N preverbal. Vegem-ne dos, d'una de les Rondalles d'animals, «Sa raboa i s'eriçó» com a il·lustració (Grimalt, 2006: 68-69):

- a) Es pobre eriçó *tampoc afinà* es semble en aquell diantre de nom.
- b) *Mai n'havia sentits* de consemblants.

2.2. El fenomen que investiguem

Segons Espinal (2002: 2733-2734), la negació més comuna en català és aquella que s'expressa simplement anteposant l'adverbi *no* al verb. Hi ha, però, molts altres mitjans per a expressar-la. Un d'ells, i un dels més usuals, és l'ús de mots negatius (els mots-N) com ara *cap, ningú, res, mai, enlloc i gens*. Un altre són les unitats lèxiques com *témer* i d'altres expressions que legitimen l'aparició de la negació a l'oració subordinada gràcies a la seva càrrega semàntica. Quan aquests mots es troben en contextos negatius⁵, normalment fan part de seqüències de polaritat negativa: han de concordar amb un altre element de l'oració perquè aquesta expressi negació i esdevingui gramatical. Vegem un exemple que posa Espinal (2002: 2753), que afirma que, en aquest cas, «les oracions

---

⁴ Després, també, de la consulta fallida dels Quaderns de Camp d'Alcover, en què no hi ha cap exemple del nostre objecte d'estudi.

⁵ Com és natural, poden aparèixer també en contextos no negatius, però no és la qüestió que ens ocupa.

només són benformades si tenen aquests elements afectats per l'abast de la negació, expressada per mitjà del marcador negatiu [*no*] en posició preverbal:

*Vam trobar *cap* vi que ens agradés.

No vam trobar *cap* vi que ens agradés.»

Quan ocorre, doncs, que hi ha dos constituents negatius en una sola oració que, junts, expressen semànticament una única negació, allò que és produït és una relació de concordança negativa. Segons Espinal, aquest tipus d'estructura caracteritza el català i les llengües romàniques: «La possibilitat que una llengua manifesti concordança negativa és una propietat que permet distingir les llengües romàniques, entre elles el català, de les llengües germàniques, les quals interpreten com a doble negació les estructures de concordança negativa». Si canviem l'ordre d'aquests constituents negatius, però, les coses poden canviar: «El marcador *no* pot ser absent en l'estructura oracional quan ja hi ha un mot negatiu en posició preverbal. [...] Les gramàtiques tradicionals insisteixen a remarcar que no convé suprimir l'adverbi *no* quan els mots negatius apareixen en posició preverbal⁶» (Espinal, 2002: 2767). Malgrat que no recomanable, però, com ja havíem dit, sembla que és possible. Vegem-ne un exemple més:

No vindrà *ningú*

Ningú (*no*) vindrà

Així doncs, com veiem, allò que, popularment, s'anomena doble negació o negació múltiple és la concordança negativa. La doble negació és un altre fenomen conseqüent de la negació múltiple. Concretament, consisteix a associar la interpretació d'eliminació de la negació quan hi ha dos elements molt propers que expressen negació, que sovint es troben en dues oracions contigües, com ara una principal i una subordinada. La llei semàntica n'és la següent:

$$\neg\neg p \rightarrow p$$

---

⁶ Per recomanació de Fabra (1912: 218) que, segons Espinal (2002: 2767), és fonamentada en el fet que existeixen usos no negatius dels mots-N i en la necessitat de construir una llengua catalana escrita transparent.

Posem-ne un exemple: ‘No podem *no* fer la feina’ (‘cal que fem la feina’, per tant). Segons Espinal (2002: 2775), però, «també és possible de trobar doble negació quan un mot negatiu en posició preverbal coocorre amb un nucli verbal negatiu: *Ningú (no) pot negar que m’hi he esforçat* (oració que manté relació de paràfrasi amb: *Tothom afirmarà que m’hi he esforçat*)». Les nostres hipòtesis estan molt en relació amb aquest fenomen. Segons que hi postulem, pot ocórrer (per interpretació) també quan el nucli verbal no és negatiu i amb contexts de negació expletiva, que és aquell «ús expletiu, superflu o abusi de la negació, en el sentit que l’element negatiu, tot i que lèxicament significa negació, no modifica el valor de veritat [no negativitza] de la proposició en què apareix» (Espinal, 2002: 2776). N’és un exemple ‘menja més ell que (*no*) tu’.

El nostre treball se situa arran de l’estudi de Déprez, Tubau, Cheylus i Espinal (2015), en què les autores van descobrir, per sorpresa, que en el català central també era possible una interpretació positiva (doble negació) d’estructures sintàcticament negatives de suposada concordança negativa quan el mot-N era preverbal:

«This paper investigates the interpretation and processing of simple transitive Catalan sentences with multiple negative expressions experimentally. Our results provide empirical confirmation that Negative Concord (NC) is the preferred and faster interpretation for negative sentences that either omit or contain the overt negative marker *no* ‘not’. However, they also reveal that, in contrast to traditional descriptions of Catalan and independently of particular favoring contexts, a non-negligible amount of Double Negation (DN) readings arises, mainly when the negative marker co-occurs with preverbal Negative Concord Items (NCIs), and when these NCIs have a complex DP structure. Our results further suggest that two populations could be distinguished: one for whom the negative marker is optional and leaves the favored NC reading essentially unaffected, and another where the co-presence of *no* significantly increases DN readings.»

Així, ens hem animat a prendre’n la idea i conèixer la realitat del fenomen de la doble negació en un dels dialectes dels quals, popularment, s’ha dit que no fan servir la concordança negativa en els contexts en què els mots negatius de les oracions simples es troben en situació preverbal (i en els contexts de negació expletiva clàssica, si escau,

per extensió), el català de Mallorca⁷. Creiem que si en un estudi com el de Déprez, Tubau, Cheylus i Espinal (2015) es van produir resultats sorprenents de doble negació en parlants de català central, amb més motiu haurien de produir-se aquests resultats en dialectes que, pel que sembla, no són tan concordants. Si aquests resultats fossin certs, hi hauria, almenys, una part de la població que, a més de no usar ni conscientment ni freqüentment la concordança negativa en els contextos que hem descrit, no seria, en molts casos, capaç, a l'hora de percebre aquestes estructures, de desxifrar-ne la concordança negativa. D'això, per tant, se'n derivaria una interpretació semànticament positiva. Per exemple, l'oració negativa concordant amb mot-N preverbal '*mai no aniré a França*' s'interpretaria positivament si els dos elements negatius, junts, es neutralitzessin i donessin peu a un sentit semàntic contrari: possiblement, '*aniré a França alguna vegada*'. Passaria el mateix en castellà, en què la concordança negativa en contextos de coocurrència de mot-N preverbal i operador negatiu no és possible. Si demanem a un castellanoparlant que expliqui el significat de l'oració '*nunca no iré a Francia*' l'interpretaria, segurament, de manera positiva, tot pensant que, si aquesta oració és possible en castellà, per força l'element negatiu afegit n'ha de capgirar el sentit.

2.3. Estudis previs del fenomen

Del camp de la sintaxi catalana, un dels camps menys explorats i menys estudiats és precisament el de la negació perquè, com diu Solà (1973: 89) «és un dels punts de la sintaxi [...] que presenten més dificultats o almenys més casuística». Com hem pogut comprovar, els estudis que se n'han fet són més aviat pocs. A més d'això, la majoria s'hi aproximen o bé de manera molt general, pel fet que és un camp prou ampli i complex i amb força variació dialectal, o bé de manera molt concreta, tot centrant-se, precisament per la seva amplitud, en una part molt petita d'aquesta àrea de la sintaxi. Per aquest motiu, la concordança negativa i la doble negació, que són fenòmens prou aïllats del camp de la negació, han estat poc estudiats, i molt menys, se n'ha fet una aproximació dialectal. Si més no, però, diversos autors han dedicat estudis monogràfics a la negació en general o al nostre objecte d'estudi en particular, com ara Joan Solà, a la

---

⁷ De fet, als mateixos usuaris d'aquest parlar se'ns ha dit, sovint, des de petits, a l'escola, que aquest ús (aquest no ús, més aviat) era tradicional.

seva tesi doctoral, recollida parcialment als *Estudis de Sintaxi Catalana* (1973), Manuel Pérez-Saldanya, Maria Teresa Espinal, Gemma Rigau, Susagna Tubau o Ricard Morant, entre d'altres.⁸

3. HIPÒTESIS, PREGUNTES DE RECERCA I OBJECTIUS

El nostre projecte té l'objectiu d'estudiar la realitat del fenomen sintacticosemàntic popularment anomenat 'negació múltiple' o 'doble negació' i científicament anomenat 'concordança negativa' al parlar de Mallorca a través de dos focus, la producció i la percepció. Per aquest motiu, les hipòtesis de recerca són dues, una per a cada aspecte de l'estudi. En primer lloc, pel que fa a la producció, ens interessa esbrinar fins a quin punt l'ús cada vegada més corrent –hipotèticament– de la concordança negativa en el català col·loquial oral de Mallorca, constatat més per experiència pròpia que per intuïció, és real, en primer terme, i és una qüestió generacional, en segon terme. La nostra pregunta de recerca per a aquest aspecte de l'estudi és la següent: 'És cert que existeix la concordança negativa (mot neg. preverbal + partícula negativa amb interpretació semàntica negativa) en el català col·loquial oral de Mallorca? El seu ús respon a una qüestió d'edat (a causa, suposadament, de la influència que l'escolarització i els mitjans de comunicació en català han exercit en les generacions més joves o aquesta influència ja és palpable en les generacions madures⁹)?'.

En relació a aquesta pregunta, ens formulem una hipòtesi, de la qual partirem a l'hora de realitzar l'anàlisi dels resultats de les enquestes. És la següent: 'Les generacions més joves –que delimitarem als 30 anys d'edat– tenen més tendència a l'ús de construccions amb concordança negativa (per com han estat escolaritzades en català i tenen accés als mitjans de comunicació en català des de la primera edat) que les generacions més majors –a partir de 30 anys– (alguns membres de les quals han rebut escolarització en espanyol o no han tengut accés als mitjans de comunicació en català fins a una edat més madura)'.

---

⁸ Vegeu els títols i referències completes de tots els estudis consultats (i citats) per a aquesta investigació, contingut d'alguns dels quals s'introdueix més avall, als apartats 'Referències de la bibliografia citada' i 'Referències de la bibliografia consultada'.

⁹ Els motius dels resultats hipotètics del present estudi que aquí s'introdueixen, es desenvoluparan i discutiran més avall, a la secció 'Anàlisi i discussió dels resultats'.

En segon lloc, pel que fa a la percepció, ens interessa esbrinar si és possible que els parlants del català de Mallorca, que tradicionalment (suposadament) no usen la concordança negativa en contextos expletius o en contextos d'oracions simples amb mot-N preverbal i, per tant, no estan avesats a sentir-la i desxifrar-la (tot i que, com hem dit, ens demanam fins a quin punt això és encara així) puguin interpretar amb polaritat positiva oracions negatives amb negació múltiple que en molts altres dialectes –com el central, per exemple– s'interpreten clarament com a semànticament negatives. Així mateix, evidentment, com a la pregunta de recerca anterior, ens preguntem fins a quin punt això és una qüestió generacional. Així, doncs, la nostra pregunta de recerca és la següent: 'Pot un parlant mallorquí reaccionar davant la percepció d'oracions simples negatives amb negació múltiple (amb mot-N preverbal que coocorre amb la partícula negativa *no*) interpretant-les com a enunciat semànticament positius? Si és així, fins a quin punt aquest fet respon a una causa generacional? És aquesta reacció una "qüestió d'edat"?'.

En relació a aquesta pregunta, també formulem una hipòtesi: 'Els parlants de la varietat mallorquina del català que pertanyen a les generacions més grans –que delimitarem a partir de 30 anys– (per com, alguns d'ells, no han estat escolaritzats en català o no han tengut accés als mitjans de comunicació en català fins a una edat més madura o sí que hi han tengut accés però en els inicis) podrien tenir més tendència a interpretar oracions negatives simples amb negació múltiple i mot-N preverbal com a semànticament positives (doble negació) que els de les generacions més joves –fins a 29 anys– que poden percebre més fàcilment la concordança negativa en oracions simples amb negació múltiple o en oracions amb negació expletiva'. Amb el nostre sistema metodològic d'anàlisi, que presentarem al següent apartat, mirarem de donar resposta a aquestes preguntes i o bé confirmar o bé refutar les nostres hipòtesis. Com que ens trobem en una època de canvi lingüístic constant a causa del bombardeig dels mitjans de comunicació, tenim la seguretat que, si hi ha una diferència generacional, probablement serà mínima i que, fins i tot, els resultats ens poden donar sorpreses.

4. METODOLOGIA

4.1. Lloc geogràfic i parlants analitzats.

Hem optat per estratificar la població de l'illa de Mallorca que entrevistarem, en primer lloc, segons criteris d'edat, rellevants per tal de poder establir les direccions del canvi segons l'estudi del *temps aparent*. Els grups que han resultat de la fragmentació són dos, prou amplis com per minimitzar el marge d'error: grup A (<29 anys; la generació que ha nascut i crescut en plena època de mitjans de comunicació en català i escolarització en català) i grup B (>30 anys; la generació que aplega els ventalls d'edat d'aquells que no s'han arribat a escolaritzar en català mai ni han tengut accés als mitjans de comunicació fins ben grans fins a aquells que pràcticament van néixer amb l'arribada dels primers mitjans de comunicació en català). En segon lloc, hem distingit els dos gèneres, homes o dones, tot i que no els estudiarem pròpiament com a variables o objecte de variació i, per tant, no en parlarem. Els límits del grup social no s'han establert. Tot i que sabem que són importants per a descobrir l'origen real del fenomen, és una variable que no entra dins les nostres hipòtesis i creiem que és un bon punt de partida per a realitzar una futura ampliació de la investigació. Vam pensar de ser estrictes pel que feia al seu lloc de residència i la seva procedència: que els entrevistats fossin sempre gent que hagués nascut i hagués viscut (o visqués encara) la seva joventut a Mallorca (per com els hàbits lingüístics que s'adquireixen en aquesta franja d'edat són els més conservadors), independentment del seu origen més estricte pel que fa a la població de naixement i residència (tot i comprendre que els enquestats de Palma serien la immensa majoria).

4.2. Tipus i mida de la mostra recollida

Hem optat per elaborar l'univers real de mostra a partir de les dades de l'últim cens publicat per l'IBESTAT (Institut Nacional d'estadística de les Illes Balears), segons les quals Mallorca tenia l'any 2011 un total de 277.332 habitants catalanoparlants, dels quals es compten aquells que entenen i parlen; que entenen, parlen i llegeixen; o que entenen, parlen, llegeixen i escriuen el català. El cens de població catalanoparlant estrictament nascuda a Mallorca no és disponible ni a l'IBESTAT ni a la plataforma digital pública del Consell de Mallorca. Per tant, tenint en compte que el nombre d'aquest cens en particular seria molt més baix i que nosaltres hem entrevistat només

informants que s'adeien a aquest segon perfil, sembla que el nombre d'enquestes resultant del nostre estudi és més que significatiu.

Si apliquem la fórmula proposada per Labov per tal d'aproximar-se al llindar de significació d'una mostra (dins Pradilla 2008: 51), segons la qual n'hi ha prou amb seleccionar un 0,025% de la totalitat d'informants disponibles, arribem a la conclusió que, suposant que l'objecte d'estudi hagi estat degudament estratificat, el llindar de significació per a la població catalanoparlant resident a Mallorca correspon a 69.3 habitants. Així mateix, a causa de la brevetat de les entrevistes (que explicarem més endavant), i de les dues variables d'edat que s'havien d'analitzar, a les quals havien de correspondre un mínim de 30 informants per a cadascuna, hem optat per calcular a l'alça i, a partir d'aquests càlculs i a la col·laboració de la gent que reunia els requisits mitjançant el correu electrònic i les xarxes socials, hem obtingut les respostes d'un total de 125 informants.

4.3. Justificació de la tria del mètode

El mètode usat per a l'elicitació i la recollida de dades del nostre estudi és ben concret: hem optat, com és lògic, per l'entrevista. En aquest cas, es tracta d'una entrevista en forma d'enquesta que constava de preguntes i respostes curtes i tancades per tal que els resultats fossin també tancats i molt concrets. Tant la falta de temps (pel període limitat d'elaboració que requeria aquest estudi) com l'impossibilitat de passar el temps suficient a Mallorca per a enquestar el mínim de persones recomanable, però, no ens haurien permès de fer les entrevistes personalment i, per tant, hem decidit de realitzar-les 'online' mitjançant una plataforma web privada de creació d'enquestes obertes que permet de crear projectes i fer-ne difusió i permet de mostrar-los i compartir-los també via correu electrònic i a través de diverses xarxes socials. D'aquesta manera, havent de deixar enrere l'opció de conèixer personalment els entrevistats (que, a títol personal, ens semblava més desitjable), hem pensat que aquesta era la manera més ràpida, segura i favorable d'obtenir un nombre elevat de resultats i obtenir-lo ràpidament i a temps.

Sempre és difícil de decidir un bon mètode per a elicitar qüestions de sintaxi. En el nostre cas, allò que volíem estudiar era un fenomen molt concret la producció del qual no hauria sortit a la llum fàcilment mitjançant qüestions obertes. Pel que feia a la percepció, es requerien respostes més aviat curtes, de manera que l'entrevistat no pogués manifestar els seus dubtes i es decidís per una o altra interpretació del fenomen (CN o DN). Així mateix, com hem dit més amunt, la manca de temps per a realitzar i analitzar les entrevistes, ens ha acabat de decidir per un mètode tipus enquesta, de preguntes i respostes tancades, senzilles i ràpides. En la tria també hi ha entrat en joc l'emmirallament en el treball de Déprez, Tubau, Cheylus i Espinal (2015: 25) en què les autores van estudiar l'abast de la doble negació mitjançant un sistema d'elicitació per imatges:

«We designed two experiments in which subjects had to match a verbal stimulus with a visual one. In Experiment 1, the sentential negative marker *no* was absent after pre-verbal NCIs whereas in Experiment 2 the critical items as well as one of our control conditions (the control NPI condition) had the negative sentential marker *no* 'not' after pre-verbal NCIs. Thus the verbal stimuli submitted to the participants of the two experiments only differed in absence vs. presence of *no* 'not' in the set of critical items and the NPI control condition. Speakers were asked to choose between two pictures representing distinct scenes the one that best corresponded to the meaning of the sentence they were presented with in written form on a computer screen.»

Tot i que és evident que aquest també és un bon mètode, hem agafat la idea de fer les enquestes mitjançant un sistema en xarxa però hem pensat que ens sentiríem més còmodes dissenyant un sistema de preguntes i respostes escrites que, per altra banda, ens seria més fàcil d'analitzar i ens permetria també d'elicitar la producció (i no només la percepció) del fenomen objecte d'estudi.

4.4. El mètode: el mitjà i el canal

Com ja hem dit, el mètode que hem fet servir usa el canal 'online'. El programa que s'ha fet servir és un web privat dedicat a la creació i la publicació d'enquestes a diverses plataformes d'Internet anomenat SurveyMonkey (www.surveymonkey.com). És un

sistema que permet de fer difusió per correu electrònic i reds socials de les enquestes creades per tal d'assimilar el mètode a l'enquesta real tant com sigui possible. S'hi permeten de fer tot tipus de qüestionaris. Concretament, el nostre sistema de recollida de mostres és una enquesta ràpida de respostes tancades en què el participant no té llibertat per a respondre sinó que ha de triar la resposta entre dues opcions, A o B, en tots els casos. Més endavant en veurem els detalls. A més de les qüestions més científiques que ja hem explicat (per a l'elicitació de qüestions de sintaxi), ens hi interessaven les respostes curtes per diversos motius: en primer lloc, perquè l'entrevistat no es fatigués (hem de tenir en compte que l'enquesta requereix una mica de concentració); en segon lloc, perquè l'entrevistat no dediqués gaire temps a pensar l'opció que clicava i aconseguir, així, la màxima naturalitat possible; i en tercer lloc, per a fer l'entrevista amena, ràpida i, desitjablement, entretinguda.

Malgrat tots els avantatges que té el mètode d'enquestació 'online', ens hem trobat també amb una sèrie de problemes i maldecaps a l'hora de dur-lo a terme i, sobretot, a l'hora d'analitzar-ne els resultats. Ens referim, en primer lloc, a l'interès dels participants. Algunes de les persones que han respost l'enquesta mitjançant els enllaços que havíem publicat a les reds socials (Facebook, principalment), ho han fet per pressió social (per 'quedar bé', que en diríem col·loquialment). Així, per tant, ens han fet comentaris personals, sempre inofensius, que declaraven que havien trobat que l'enquesta era llarga (tot i que l'extensió, com hem dit, era la mínima recomanable). A més, per bona fe, a la plataforma de recollida no havíem habilitat l'opció d'obligatorietat de resposta de totes les preguntes de cada pàgina com a requisit per a passar a la pàgina següent i acabar el qüestionari i, per tant, durant les primeres hores en què l'enquesta va ser oberta al públic, molts dels entrevistats, sobretot els més joves, van entendre que podien donar per finalitzada la seva col·laboració contestant simplement a les preguntes d'identificació (edat i procedència) i saltant ('skip') totes les preguntes següents. Així, quan ens vam adonar d'això i vam habilitar l'opció de requisit de resposta, ja hi havia publicades 12 enquestes buides o incompletes, els resultats de les quals no hem pogut fer servir.

En segon lloc, hem de parlar d'un defecte del programa d'enquestació que ens ha endarrerit i dificultat molt la feina. El sistema que hem utilitzat, que ja hem descrit més amunt, permetia de recollir dades personals dels informants, com la procedència o el nom, per fer motlles i gràfics estadístics amb aquestes variables una vegada obtinguts

els resultats dels qüestionaris, però en cap cas hi havia una casella que permetés saber-ne predeterminadament l'edat, que és la variable que ens interessava, i, per tant, no en podíem obtenir informació estadística si no era que elicítàvem l'edat com una pregunta més de les enquestes i en recollíem i comptàvem els resultats un a un manualment. I això és el que hem fet. Com que els gràfics que el programa mostrava dels resultats no separaven la informació de cada pregunta per franges d'edat, vam optar pel sistema de recompte manual i, després, vam fer-ne l'anàlisi i la reflexió estadística.

4.5. El mètode: l'enquesta

El mètode d'elicitació emprat oscil·la entre l'entrevista estructurada i l'enquesta ràpida. Diem això perquè, tot i que les preguntes són concretes i les respostes són conduïdes, l'entrevistat s'enfronta a una bateria de qüestions prou llarga i, tot i que no ho fa oralment, sempre deixa en les seves respostes evidents petjades dels seus dubtes. I en això ens basem, de fet, en el dubte que fomenta el variacionisme d'un tret que, com descobrirem més endavant, o bé s'aviva o bé es perd a través de les generacions de parlants. Hem volgut recollir aquesta informació a partir de l'elaboració del qüestionari que presentem a continuació, que disposa de preguntes que elíciten l'ús real general de la negació múltiple no ambígua en oracions simples (i compostes, en algun cas), és a dir, que investiguen la reacció de l'entrevistat davant la percepció d'oracions amb concordança negativa i doble negació explícites, barrejades amb preguntes que elíciten concretament, el motiu de la nostra investigació: la reacció i el comportament de l'entrevistat pel que fa a oracions simples amb negacions múltiples concretament ambígües i oracions amb negacions que es comporten com a tals –perquè inclouen una partícula negativa *no* que hi és prescindible– que tenen operadors negatius que són o bé pronoms i adverbis (mots-N) o bé DP (SDet). Per a fer-ho, s'han inclòs a l'enquesta, en primer lloc, preguntes relacionades amb la producció o l'ús que demanen a l'enquestat que acabi l'oració simple interminada que se li mostra a partir de la tria d'una opció de dues que tenen sentit contrari. Aquesta primera secció de preguntes només elicitava informació relacionada amb allò que més amunt hem anomenat '*no* de reforç' (*no* prescindible). Més avall en veurem els exemples. Dites oracions negatives sempre tenen un mot-N o un element de polaritat preverbal, que pot ser un pronom (p.e. *ningú*), un

adverbi (p.e. *enlloc*), un DP (p.e. *cap de...*) o una expressió (p.e. *en ta vida*). Són deu.

Vegem-les:

Quina opció és més natural per a tu? És a dir, quina faries servir, parlant, normalment?

1. No ho faràs mai, de fet...

- a) En ta vida ho faràs.
- b) En ta vida no ho faràs.

2. Han dit que no poden venir de cap manera, per tant...

- a) Cap d'elles no vendrà.
- b) Cap d'elles vendrà.

3. Avui és diumenge, així que...

- a) Enlloc hi haurà res obert.
- b) Enlloc no hi haurà res obert.

4. Ja és difícil no trobar pastissos en una pastisseria, però és que, a més,...

- a) Tampoc no hi havia pa.
- b) Tampoc hi havia pa.

5. Volien anar a sopar a un restaurant però...

- a) Ningú tenia doblers.
- b) Ningú no tenia doblers.

6. És un nin molt valent perquè...

- a) Res no li fa por.
- b) Res li fa por.

7. Va demanar als seus alumnes qui era Van Gogh però...

- a) Cap d'ells ho sabia.
- b) Cap d'ells no ho sabia.

8. Per què hi hem d'anar si...

- a) Ni tu ni jo no volem anar-hi?
- b) Ni tu ni jo volem anar-hi?

9. Si no ho dius a ningú...

- a) Ningú ho sabrà.
- b) Ningú no ho sabrà.

10. He anat a un parell de bancs però...

- a) Enlloc no m'han pogut atendre.
- b) Enlloc m'han pogut atendre.

En segon lloc, hem inclòs preguntes relacionades amb la percepció, que barregen tots els tipus de negacions i que demanen a l'enquestat que triï el més natural per a ell d'entre dos possibles significats contraris per a l'oració negativa que se li mostra.

El fet que totes les preguntes d'aquesta secció estiguin barrejades a l'enquesta fa que tots els tipus de negació que s'eliciten estiguin mesclats i contribueix a distreure l'atenció de l'enquestat de les característiques utòpiques de la seva parla dialectal i del sedàs de les regles normatives del llenguatge escrit per tal d'extreure'n una informació que sigui pura i molt més acostada a la realitat. Vegem una mostra de les preguntes de l'enquesta d'aquesta part de l'experiment¹⁰, a continuació.

La bateria de preguntes d'aquesta segona part de l'enquesta és més llarga: hem hagut de tenir en compte que l'elicitació de la percepció d'una estructura sintàctica requereix molt més esforç i molta més atenció per part de l'enquestat i, per tant, considerem que el marge d'error per distracció hi és més gran. A més, en aquest segon experiment volíem, a més de documentar la realitat de la bona o mala percepció d'estructures de concordança negativa habitual, descobrir si, a més, es produïa un fenomen de percepció de doble negació. Per aquests motius, també, en aquesta secció, hem elicitat diverses estructures de negació múltiple distribuïdes segons la naturalesa dels elements que hi creen la polaritat (el mot-N que coocorre amb la partícula *no* pot ser, per exemple, un DP, un pronom, un adverbi...) i, com veurem tot seguit, altres estructures amb polaritat que són similars a les construccions que ens ocupen per a la nostra investigació a títol complementari.

Així, com hem dit, en aquest segona part de l'enquesta hi trobem barrejades preguntes (deu, concretament, de cada secció) que eliciten la interpretació (negativa (CN) o positiva (DN)) de diferents tipus d'oracions (simples, en general, tret dels casos de DN estricta i de negació expletiva) negatives: en primer lloc, oracions negatives amb mot-N preverbal i partícula *no* en què el mot negatiu és estrictament pronominal o adverbial. Vegem-ne tres exemples:

---

¹⁰ Per a l'enquesta completa, vg. Apèndix.

Mai no vendrà:

- a) *Vendrà algun dia*
- b) *No vendrà cap dia*

Ningú no podrà dir res:

- a) *Cap persona podrà dir cap cosa*
- b) *Tothom podrà dir alguna cosa*

Res no pot canviar:

- a) *No pot canviar cap cosa*
- b) *Pot canviar alguna cosa.*

Segonament, oracions negatives amb mot-N preverbal i partícula *no* és què el mot-N és un DP. Tres exemples:

Cap costum d'aquests no és dolent:

- a) *Tots aquests costums són dolents.*
- b) *Tots aquests costums són bons.*

Cap d'ells no ho volia dir:

- a) *No ho volia dir ningú*
- b) *Algú altre ho volia dir.*

Gens d'aigua no ha quedat a la gelera:

- a) *No ha quedat aigua*
- b) *N'ha quedat una mica.*

En tercer lloc, a títol complementari, oracions amb negació expletiva, estructura de les quals s'assimila molt a la de les dues categories anteriors, si bé que, com hem dit, la partícula *no* no hi fa cap funció explícita o implícita. Vegem-ne tres exemples:

Temia que no haguessis fet el sopar:

- a) *Però veig que l'has fet*
- b) *I veig que no l'has fet.*

Na Maria m'estima més que no tu:

- a) Na Maria és qui m'estima més*
- b) Tu ets qui m'estima més.*

Dubtaven que no es posés a ploure:

- a) Tenien por que ploqués*
- b) Tenien por que no ploqués.*

Per últim, també per a completar i poder discutir l'experiment, oracions negatives amb estructures no ambigües que, en català, toquen conduir sempre a una interpretació inequívoca, o bé de CN, en primer lloc, que són aquelles que expressen una negativitat no ambigua (com ara aquelles en què el mot-N pren una situació postverbal), o bé de DN en segon lloc, que són aquelles en què l'oració es nega explícitament dues vegades, per exemple, per concurrència de dues partícules *no* diferents. Vegem tres exemples de cada tipus de preguntes:

No podem no fer la feina. (DN):

- a) No fa falta fer la feina.*
- b) La feina s'ha de fer.*

No crec que no arribi. (DN):

- a) Crec que no arribarà.*
- b) Crec que arribarà.*

No s'imagina que no hi siguis. (DN):

- a) S'imagina que hi ets*
- b) S'imagina que no hi ets.*

No han trobat cap pastís enlloc (CN):

- a) No hi havia pastissos*
- b) Hi havia pastissos*

No podrà anar enlloc ningú (CN):

- a) Cap persona podrà anar a cap banda*
- b) Tothom anirà a alguna banda.*

No pot cantar cap cançó (CN):

a) No té habilitat per cantar cançons

b) Té habilitat per cantar moltes cançons.

4.6. El mètode: l'anàlisi dels resultats

A l'hora d'analitzar les dades extretes dels resultats, hem seguit una sèrie de passos. En primer lloc, hem extret els resultats de les enquestes revisant-les manualment una per una dues vegades. Com que en tots els casos les respostes de les preguntes eren una opció de dues possibles, hem anat fent el recompte de les respostes adjudicades a una o altra opció de cada secció. En segon lloc, una vegada fet el recompte, hem calculat els percentatges relatius a les respostes d'informats pertanyents a una o altra variable d'edat. Com que la proporció de participants de cada grup era diferent (un 60-40%, més o menys: hi ha hagut molts més participants de la variable d'edat de menors de 29 anys), el càlcul d'aquests percentatges de respostes ha hagut de ser calculat proporcionalment als resultats generals. Finalment, hem estudiat els resultats d'aquest càlcul per tal de decidir fins a quin punt eren significatius o no i per quins possibles motius socials.

5. EXPOSICIÓ I ANÀLISI DE RESULTATS I DISCUSSIÓ

5.1. Resultats

Com hem dit més amunt, el nostre sistema d'elicitació combina les qüestions que han de donar resposta a dos experiments diferents: un de relatiu a la producció i un de relatiu a la percepció del fenomen que pretenem d'estudiar. Ens cal deixar clar que els dos grups d'edat enquestats no han estat formats pel mateix nombre de persones. Com és lògic, tenint en compte que l'enquesta s'ha fet 'online' per mitjà del correu electrònic i de les xarxes socials, hi ha hagut més persones de la secció d'edat més jove que hi han pogut col·laborar. Per això, per a descobrir els resultats reals i la seva incidència, hem calculat, en primer lloc, els percentatges de respostes de cada mena corresponents a les

preguntes de cada tipus de negació de la totalitat dels enquestats i, en segon lloc, hem calculat els mateixos percentatges per grups d'edat, de manera que els resultats de cada grup són proporcionals al seu nombre de respostes en relació a la totalitat de participants. Vegem-ho tot seguit.

Pel que fa a la producció, en primer lloc, i d'acord amb el qüestionari de què hem parlat més amunt, els resultats de les enquestes han estat, objectivament, els següents:

-Del total dels enquestats:

No fan servir el 'no' optatiu: 65.48%
Fan servir el 'no optatiu: 34.52%

-Segons grups d'edat:

No fan servir el 'no' optatiu :

participants fins a 29 anys=61.6%
participants a partir de 30 anys=70%

Fan servir el 'no' optatiu:

participants fins a 29 anys=38.4%
participants a partir de 30 anys= 30%

Pel que fa a la percepció, en segon lloc, i també d'acord amb el qüestionari de què hem parlat més amunt, els resultats de les enquestes han estat, objectivament, els que veurem a continuació.

Com ja hem explicat, principalment ens interessava de conèixer els resultats relatius a la percepció d'estructures de concordança negativa amb *no* optatiu –per una banda, aquelles en què el mot negatiu preverbal és un pronom o un adverbi i, per una altra banda, aquelles en què el mot negatiu preverbal és un DP (sintagma determinant)– i, també, de les estructures de negació expletiva. A més, però, amb la intenció de completar la informació per a tenir una visió més global de la realitat i d'aprofitar l'avinentesa, hem elicitat la percepció d'estructures de doble negació i concordança negativa (amb mot negatiu postverbal, en què el *no* és 'obligatori') pures o estrictes (no ambígies). Vegem-ho:

Doble negació (estricta)

P.e.: 'No podem *no* fer la feina'

-Del total dels enquestats:

Interpreten DN (sentit positiu): 88.82%

No interpreten DN (sentit negatiu): 11.18%

-Segons grups d'edat:

Interpreten DN (sentit positiu):

participants fins a 29 anys= 90%

participants a partir de 30 anys= 87.38%

No interpreten DN (sentit negatiu):

participants fins a 29 anys= 10%

participants a partir de 30 anys= 12.62%

Concordança negativa (estricta)

P.e.: 'No han trobat *cap* pastís'

-Del total dels enquestats:

No interpreten CN (sentit positiu): 2.65%

Interpreten CN (sentit negatiu): 97.35%

-Segons grups d'edat:

No interpreten CN (sentit positiu):

participants fins a 29 anys= 1.92%

participants a partir de 30 anys= 3.57%

Interpreten CN (sentit negatiu):

participants fins a 29 anys= 98.08%

participants a partir de 30 anys= 96.43%

Pronom o adverbí negatiu preverbal + *no*

P.e.: 'Mai *no* vendrà'

-Del total dels enquestats:

Interpreten l'oració amb DN (sentit positiu): 4.68%

Interpreten l'oració amb CN (sentit negatiu): 95.32%

-Segons grups d'edat:

Interpreten l'oració amb DN (sentit positiu):

participants fins a 29=3.26%)

participants a partir de 30 anys=6.42%

Interpreten l'oració amb CN (sentit negatiu):

participants fins a 29 anys=96.74%)

participants a partir de 30 anys= 93.58%

DP negatiu preverbal + *no*

P.e.: '*Cap costum d'aquests no és dolent*'

-Del total dels enquestats:

Interpreten l'oració amb DN (sentit positiu): 16.59%

Interpreten l'oració amb CN (sentit negatiu): 83.41%

-Segons grups d'edat:

Interpreten l'oració amb DN (sentit positiu):

participants fins a 29 anys=17.69%

participants a partir de 30 anys=15.23%

Interpreten l'oració amb CN (sentit negatiu):

participants fins a 29 anys=82.31%

participants a partir de 30 anys=84.79%

Negació expletiva

P.e.: '*Na Maria m'estima més que no tu*'

-Del total dels enquestats:

Negació expletiva mal interpretada : 35.21%

Negació expletiva ben interpretada: 64.79%

-Segons grups d'edat:

Negació expletiva mal interpretada:

participants fins a 29 anys= 38.07%

participants a partir de 30 anys= 31.66%

Negació expletiva ben interpretada:

participants fins a 29 anys= 61.93%

participants a partir de 30 anys= 68.34%

A partir d'aquests resultats, caldrà ara donar resposta a les hipòtesis i preguntes de recerca que hem formulat a l'inici d'aquest article. Parlarem, en primer lloc, de les preguntes de recerca:

La primera pregunta, referent a la producció del fenomen que estudiem, era la següent: 'És cert que existeix la concordança negativa (mot neg. preverbal + partícula negativa) en el català col·loquial oral de Mallorca? El seu ús respon a una qüestió d'edat (a causa de la influència que l'escolarització i els mitjans de comunicació en català han exercit en les generacions més joves) o aquesta influència ja és palpable en les generacions madures?'. Bé, doncs, pel que hem vist, és evident que sí que existeix la concordança negativa en el català oral col·loquial de Mallorca. Tot i que el percentatge del total d'enquestats que han demostrat que fan servir la concordança negativa no és del 100%, creiem que el percentatge d'enquestats que la fan servir (un 34.52%) i que la interpreten en contexts de negació expletiva (64.79%), de pronom/adverbi negatiu preverbal seguit de la partícula *no* (95.32%) i de DP negatiu preverbal seguit de la partícula *no* (83.41%) és prou significatiu per a demostrar una clara tendència del català de Mallorca a esdevenir, en un futur, un dialecte completament concordant pel que fa a la negació. També és evident, però, que no podem dir amb seguretat que la freqüència d'ús d'aquest tipus d'estructures sintàctiques respongui a una qüestió generacional o d'edat ja que, com hem vist als resultats, les diferències són o bé tan poc significatives que podrien incloure's al marge d'error de les respostes dels enquestats, o bé les fluctuacions dels resultats, encara que limitades, no donen una resposta clara o satisfactòria a les hipòtesis que ens hem plantejat ja que, tot i que no les contradueixen, no hi coincideixen. Per exemple, hi veiem que, dels participants de generacions joves (fins a 29 anys d'edat) fan servir el *no* optatiu una mica més del 30 % (38.4%), xifra només lleugerament superior a la dels participants de més de 30 anys, dels quals inclouen la partícula *no* una 30%. La diferència és prou petita i, per tant, no podem assegurar que

sigui estadísticament significativa perquè pot incloure un marge d'error. Tot i això, podem observar-hi que s'hi evidencia una tendència de familiaritat dels parlants més joves amb aquest tipus d'estructura, encara que no podem dir si els percentatges per edats sempre han evolucionat de manera semblant, si el grau de familiaritat amb estructures de CN ha augmentat per a les generacions de més de 30 anys o si, que creiem que és menys probable, el grau de familiaritat dels més joves ha disminuït amb el pas del temps.

La segona pregunta de recerca era la següent: 'Pot un parlant mallorquí reaccionar davant la percepció d'oracions simples amb negació múltiple i mot-N preverbal interpretant-les com a enunciat semànticament positius? Si és així, fins a quin punt aquest fet respon a una causa generacional? És aquesta reacció una 'qüestió d'edat'?. Bé, doncs, una vegada més, és evident que sí que un parlant mallorquí pot interpretar oracions simples amb negació múltiple i mot-N preverbal com a enunciat semànticament positius. Ara bé, també és cert que el percentatge d'enquestats que ha estat la causa d'aquests resultats és prou petit, tot i que significatiu, en alguns casos¹¹ i que, almenys una petita part, ha pogut ser fruit de l'error i el cansament dels participants. Més enllà d'això, però, s'evidencia que la possibilitat d'una interpretació positiva és real. És, però, relacionable a la variable 'edat'? Probablement hauríem de respondre que no, tenint en compte que les fluctuacions de percentatge entre grups d'edat no semblen ser numèricament significatives, tot i que donen compte d'una tendència que podria ser real.

En segon lloc, caldrà comentar la relació dels resultats reals amb les hipòtesis de recerca que ens havíem plantejat a l'inici de l'estudi. La primera, que es refereix a la producció del fenomen estudiat, era la següent: 'Les generacions més joves –que delimitarem als 30 anys d'edat– tenen més tendència a l'ús de la concordança negativa (i suposem que també de la negació expletiva, per la seva semblança estructural, tot i que no n'hem elicitat l'ús) (per com, entre altres possibles motius, han estat escolaritzades en català i tenen accés als mitjans de comunicació en català des de la primera edat) que les generacions més majors –a partir de 30 anys– (alguns membres de les quals han rebut escolarització en espanyol o no han tengut accés als mitjans de

---

¹¹ Vegeu, més amunt, per a això, els resultats per a oracions amb DP preverbal seguit de partícula negativa *no*.

comunicació en català fins a una edat més madura)'. Bé, doncs, com hem dit més amunt quan parlàvem de les preguntes de recerca, és clar que la hipòtesi no es compleix del tot: segons que sembla, les diferències d'ús de les estructures estudiades dels dos grups d'edat no són prou significatives per a ser qualificades de realitat sintàctica de l'oralitat del dialecte. Si més no, podem parlar de tendència, ja que entre un 8 i 9% més de joves que no de més majors empenen el *no* de reforç. Si la hipòtesi no es compleix o es compleix tan limitadament, no podem assegurar, com havíem fet, que la causa de l'ús o el desús generacional de les nostres estructures negatives sigui l'educació d'immersió en català o la connexió més o menys acusada amb els mitjans de comunicació en català. Malgrat que és lògic que, en cas que les hipòtesis es complissin, les causes podrien ser, amb tota probabilitat, aquestes, també és evident que hi ha més factors que juguen la lliga i que han pogut reduir els resultats reals d'evidència a tendència o a no compliment de la hipòtesi: en primer lloc, l'evolució constant en què es troba el català que parlem. La variació, que actualment és forta, ràpida i evident, afecta no només el vocabulari sinó també, certament, les estructures sintàctiques. En segon lloc, la influència del castellà, que és una llengua que no té estructures sintàctiques de concordança negativa amb mot-N preverbal, que podria induir, hipotèticament, a una ultracorrecció pel que fa a les formes catalanes amb concordança negativa. D'aquesta manera els parlants (els mallorquins, en aquest cas), que tothora lluiten entre la influència constant que les formes de la llengua castellana fan en el català i la ultracorrecció que fa que considerin les formes negatives concordades més 'catalanes' o més pròpies de la seva llengua, dubten constantment, de manera més conscient o més inconscient, a l'hora de produir o interpretar oracions negatives.

La segona hipòtesi, que comentarem tot seguit, era la següent: 'Els parlants de la varietat mallorquina del català que pertanyen a les generacions més grans –que delimitarem a partir de 30 anys– (per com, alguns d'ells, no han estat escolaritzats en català o no han tengut accés als mitjans de comunicació en català fins a una edat més madura o sí que hi han tengut accés, però en els inicis) podrien tenir més tendència a interpretar oracions simples amb negació múltiple com a semànticament positives (doble negació) que els de les generacions més joves –fins a 29 anys– que poden percebre més fàcilment la concordança negativa en oracions simples amb negació múltiple o expletiva'. Com hem vist als resultats de les enquestes, sembla que això no és ben bé així, o que, si més no, la tendència d'interpretació semàntica positiva d'oracions

simples amb concordança negativa de mot-N preverbal és francament semblant a totes les generacions: deliberadament limitada tot i que evident. Pel que fa a la distribució generacional, és evident, per exemple, que, per contra a les nostres hipòtesis, és la generació de més de 30 anys la que interpreta la negació expletiva més correctament (malgrat que la diferència de resultats entre un i altre grup d'edat és només d'un 7%. En resultats d'altres contextos (pronom i DP preverbal), però, les diferències entre els grups d'edat són només d'entre un 2 i un 3% i, per tant, considerem que és una xifra no significativa en cap cas perquè segurament fa part del marge d'error dels enquestats.

Com hem esmentat més amunt, a les enquestes, hem aprofitat per elicitar també respostes referents a la percepció dels fenòmens de doble negació i concordança negativa estrictes, és a dir, no ambigus i, hipotèticament, d'ús igual i general a tots els dialectes catalans. Tot i que aquestes respostes no tenen pròpiament una relació directa amb el fenomen investigat en aquest estudi, hem cregut que era interessant d'elicitar-les per diversos motius: en primer lloc, per a incloure més tipus de negació a l'enquesta i així desviar l'atenció del participant del fenomen estudiat; en segon lloc, per a ampliar les mires i poder ubicar les respostes relatives a les nostres hipòtesis d'investigació en un terreny més ampli de la realitat de la negació sintàctica al català de Mallorca; finalment, perquè no sabem si les respostes de percepció d'aquests fenòmens negatius també ens podrien donar sorpreses amb què podríem explicar els resultats concrets de la investigació. Els resultats, com hem vist, indiquen que una immensa majoria dels enquestats (i de la població mallorquina, per extensió) interpreta correctament (i, segurament, fa servir) les estructures de DN i CN estrictes. És a dir que, davant oracions com A (DN) un 88.82% dels participants fa una interpretació de sentit semàntic positiu i per oracions com B (CN) un 97.35% fa una interpretació de sentit semàntic negatiu:

- a) No vull no anar a l'escola (interpretació: 'vull anar a l'escola')
- b) No he anat mai al parc (interpretació: 'mai no he trepitjat un parc')

La diferència de parers entre grups d'edat, com hem vist als resultats, és molt petita (no supera el 3% en cap cas) i, per tant, no podem dir que sigui significativa en absolut. Què passa, però, amb la secció d'enquestats del percentatge general que no interpreta bé la CN i la DN estrictes? En el cas de la CN, aquesta porció de participants no suposa més d'un 3% i, per tant, tampoc és significativa perquè, segurament, respon a un marge

d'error. En el cas de la DN, però, la porció és d'una mica més d'un 11%. Significa això que una (petita) part de la població no interpreta correctament la DN en contextos no ambigus? Precisament, com que els contextos no són ambigus i, per tant, no haurien de donar lloc al dubte o a la vacil·lació, no creiem que aquests resultats siguin indicadors d'una tendència lingüística sinó que, segurament, el marge d'error de les enquestes és una mica més alt que no pensàvem de manera que, probablement, quan havíem parlat de resultats que podien marcar tendències d'ús en contextos negatius ambigus (mot-N preverbal seguit de partícula negativa) aquests podien fer part, també, en alguns casos, del marge d'error dels participants.

En general, doncs, podem parlar de l'existència de la concordança negativa en el català col·loquial oral de Mallorca, si bé que, majoritàriament, l'estructura més usada és aquella que no inclou la partícula negativa de 'reforç'. També s'evidencia el fet que la vacil·lació en l'ús d'una o altra opció no és significativament una qüestió generacional. Pel que fa al fenomen de doble negació, també podem parlar de la seva existència real. Sembla, però, que no és un fenomen general, ni molt menys, sinó que respon a una tendència, i que no respon significativament, tampoc, a paràmetres generacionals. Vegem i discutim els possibles motius d'aquests resultats, a continuació.

5.2. Discussió

Més amunt ens hem preguntat quins podrien ser els motius d'un comportament lingüístic com el que demostren els resultats del nostre estudi. Si bé és cert que variables com l'edat, el sexe o el nivell cultural de cada parlant hi podrien exercir, d'alguna manera, una influència, cal que tinguem en compte que, a la societat d'avui, l'evolució de la llengua catalana es troba entre dos grans pols d'atracció: l'escolarització (i la lectura) i l'exemple dels mitjans de comunicació, per una banda, i l'enorme influència del castellà, per una altra banda. Contradictòriament, com hem dit més amunt, malgrat que l'evolució històrica del català mostra que la tendència actual és que s'arribi a eliminar la concordança negativa, hipòtesi que es reforça molt gràcies a la influència del castellà, que actualment ja no fa servir aquest tipus de construcció (en contextos en què el mot-N és preverbal), sembla que la tendència del català de Mallorca, si diem que aquest subdialecte popularment no utilitza (o utilitzava) mai la concordança

negativa (en contextos de mot-N preverbal o expletius), és a incorporar cada vegada més aquest tipus d'estructura propi d'altres dialectes del català. Volem llançar, doncs, dues preguntes a l'aire: si és així, això demostra que el català illenc fa part de la mateixa evolució que qualsevol dialecte peninsular però de manera molt més lenta?¹² O, havent passat el dialecte per les mateixes etapes d'evolució que la resta de parlars catalans, confonem actualment allò que és natural amb allò que és correcte o incorrecte i ens trobem en una etapa en què l'excés d'informació diària condueix a la confusió i la inseguretat lingüístiques? Són preguntes molt grans per a un estudi tan modest, però caldrà que els parlants mirem de destriar què és normal i què no ho és.

Pel que fa a l'escolarització, a Mallorca és evident que hi juga un paper important el fet que el català sigui o no la llengua vehicular de cada escola. Melià (1997: 87) en diu que «el grau d'adquisició de la llengua territorial en el medi escolar dependrà del tipus d'escola: si l'escola usa exclusivament la llengua pròpia de la comunitat, tendran [els alumnes] moltes ocasions d'aprendre la segona llengua; si la que usa és la familiar, els infants en tendran poques; i si les usa totes dues, dependrà de les matèries atribuïdes a cada una d'elles i del temps que s'hi dedica.» Llavors, les qüestions sintàctiques que estudiem patiran, aquí, també, la influència de la vehiculació principal d'una o altra llengua. Si és el castellà, és evident que, a l'hora d'usar el català oralment, les persones que s'hi han escolaritzat aplicaran el model castellà (el no ús de la partícula *no* en construccions simples amb mot-N preverbal) al model català per influència i es reforçarà així, irònicament, el model sintàctic dialectal. Si és el català, la situació és diferent. Segons Melià (1997: 88), l'ús del català derivat de les classes i de l'ensenyament, es correspon amb tres factors:

«l'ús amb què hi ha més presència en català a les classes ésa mb les inervacions d'alguns alumnes, la qual cosa sembla indicar que, com a mínim, un sector d'alumnes va per davant el grau de normalitat lingüística dels seus centres. Les explicacions dels professors són el segon ús en grau de normalització; i, en canvi, el llibre de text és el darrer.»

Malgrat que el llibre de text i, per tant, la llengua escrita, és la darrera font d'aprenentatge, és ben sabut que, en la ment del parlant, allò que es veu escrit és,

---

¹² Com sembla lògic, segurament el cas no és aquest. Caldria comprovar, però, mitjançant la consulta de testimonis manuscrits, quin era l'ús de la concordança negativa a Mallorca durant l'època medieval.

normalment, un model de referència per a allò que considera ‘normal’ o ‘correcte’ de dir, malgrat que, evidentment, la llengua escrita procedeix sempre de la llengua oral. Per aquest motiu, si bé és cert que la majoria d’editorials de llibres de text de Mallorca fan servir, en les seves publicacions, un català estàndard de base balear (amb estructures verbals, morfològiques i lèxiques dialectals), aquest sempre s’adiu a les prescripcions de les gramàtiques normatives que ja hem vist que, en el nostre cas, recomanen aferrissadament l’ús de la partícula negativa. Per tant, hauríem de pensar que una persona escolaritzada en català en aquestes condicions, d’una manera o altra, hauria de tenir una tendència més o menys conscient a incloure aquesta estructura sintàctica normativa al seu idiolecte col·loquial habitual. La influència del castellà, però, i els usos dialectals corrents, hi podrien exercir una pressió que, una vegada més, originés una situació de dubte i confusió en el parlant i, en conseqüència, vacil·lació en l’ús d’una o altra estructura, tal com hem vist als resultats de les enquestes, en què s’evidencia que un mateix enquestat pot tendir a una o altra opció segons el grau d’opacitat de la pregunta que respon. No podem menystenir, tampoc, el grau d’influència que la lectura de llibres en català o traduïts al català ha suposat per als parlants en aquest sentit. L’altre dia, un coneguda nostra mallorquina, de 22 anys d’edat, va fer servir, parlant col·loquialment, la següent construcció amb negació expletiva:

Aquesta setmana fa més calor que *no* la setmana passada.

I més recentment, una altra companya de Palma, de 24 anys, aquesta, molt semblant:

És millor que hi vagi jo que *no* en Miquel.

Com que la nostra enquesta no elicitava aquest tipus de negació pel que feia a la producció, ens va resultar, com a mínim, interessant. Si bé és cert que van ser dos testimonis aïllats i, per tant, no prou significatius, vam voler saber els motius de la realització oral d’aquella estructura. Per tant, a l’autora de la primera forma, amb qui tenim prou confiança, li vam demanar: ‘ets conscient que has fet servir una estructura de negació expletiva (amb la consegüent explicació d’allò de què estàvem parlant, és clar)?’. Ella va dir que creia que la feia servir usualment, però que no era conscient del grau de ‘normalitat’ o ‘dialectalitat’ d’aquest ús. I, és clar, la reflexió va ser la següent: ‘per què creus que fas servir-la?’, a què va respondre: ‘has de tenir en compte que jo,

des de ben petita, he llegit molt i molts llibres en català'. Just. Si bé això és un exemple aïllat i els hàbits de lectura no són generals, la lectura en català és, segurament, per als catalanoparlants de Mallorca, una variable social i cultural complementària a l'educació i l'accés als mitjans de comunicació en català molt important.

Pel que fa a la influència dels mitjans de comunicació televisius, ens cal dir que, avui en dia, a Mallorca es poden veure cadenes en català de diferents procedències: unes en català estàndard de base central, com ara TV3 i d'altres en català estàndard de base balear (principalment mallorquina), com ara IB3. Com diu Prats Rodríguez (2014: 205), referint-se al llibre d'estil de Picó i Ramon (2009), que recull els usos per a mitjans de comunicació balears, l'ús de la concordança negativa (en contextos de mot-N preverbal o de negació expletiva) no sol ser natural a la parla col·loquial mallorquina, tret de per a alguns casos restringits:

«L'ús de la *doble negació* o *negació reforçada* [concordança negativa, per a nosaltres] és per a Chaume (2004) un element normativitzador que distingeix les traduccions per al doblatge, i que no sempre apareix a la conversa espontània. En canvi, el *Llibre d'estil* de Picó i Ramon (2009) només prescriu l'ús de la doble negació quan la partícula negativa va darrere el verb ('*no sap mai* què li demanen'), o quan es vol expressar dubte, interrogació o condició ('*si cap partit no treu majoria...*'); és a dir, en aquells casos on la doble negació se sol utilitzar amb naturalitat en la parla col·loquial illenca.»

Els mitjans de comunicació balears, doncs, que és sabut que s'emmirallen principalment en la parla mallorquina, no fan servir aquesta estructura de manera corrent. El catalanoparlant mallorquí d'avui en dia que consumeix televisió o ràdio en català, doncs, rep informació de dos tipus de català estàndard dirigit per llibres d'estil diferents que són, ambdós, alhora, models lingüístics d'influència. Per aquest motiu, és lògic que es creïn, segurament, una confusió i uns dubtes d'ús de certes formes poc conegudes o poc ubicables per als parlants corrents com la concordança negativa que, juntament amb més variables d'influència com el castellà, l'escolarització en català (que, tot i dialectalitzada, sol proposar les formes recomanades per les gramàtiques oficials), l'edat o el nivell cultural, que puguin crear usos com els que veiem reflectits als resultats del nostre estudi.

5.3. Limitacions del projecte i línies de futur

Tot i que la intenció del nostre projecte era només de donar compte d'una petita part de la realitat de la llengua catalana de Mallorca, és evident que, d'aquesta petita part, queden encara molts temes per encetar i moltes maneres d'aprofundir-hi. Com hem vist, les nostres hipòtesis i preguntes de recerca s'han centrat en el fenomen de la concordança negativa en totes les seves variants i, malgrat que n'hem analitzat tant la producció com la percepció i ho hem fet tant globalment com a partir de dues variables d'edat, l'extensió i el temps, limitats, per a realitzar l'estudi no ens han permès d'arribar a introduir més variables que poden influir en el fenomen i de realitzar més entrevistes i més personalitzades. Per això, i perquè tenim la certesa (i les ganes) que, més endavant, podrem reprendre aquesta investigació d'una manera menys limitada, proposem una sèrie de línies de futur, que ens han de servir tant a nosaltres mateixos per a enfocar novament el tema des de més perspectives com a qui tingui la voluntat de continuar allò que nosaltres hem començat. Són les següents:

Podríem, en primer lloc, tenir en compte més variables d'anàlisi. Tot i que és cert que hem pogut comprovar que, pel que fa als fenòmens de doble negació i concordança negativa a Mallorca, sembla que la variable edat no hi juga un paper destacable, podria ser que el gènere, la procedència (distinció per pobles i ciutats) o la classe social (nivell d'estudis, nivell cultural, hàbits de lectura, entorn familiar...) hi fessin una major influència. Així mateix, podria ampliar-se la distinció per edat dividint els enquestats en grups generacionals més petits (com ara de 20 a 29 anys, de 30 a 39 anys, etc.) per tal de veure si, d'aquesta manera, es produeixen canvis més substancials en els resultats.

En segon lloc, podríem afegir a la investigació l'anàlisi de la percepció de contextos de negació múltiple en què els mots-N preverbals siguin més diversos (com hem fet a l'enquesta de producció). A més d'aquells en què els elements de polaritat són DP, adverbis o pronoms hi podríem incloure, també, doncs, diferents tipus d'expressions negatives (p.e.: 'en ma vida', 'ni un duro') o de coordinacions nominals negatives (p.e.: 'ni tu ni jo').

6. CONCLUSIONS

El present treball ha tingut la intenció de ser un estudi experimental d'aproximació a un dels molts aspectes de la negació aplicat a la realitat d'un subdialecte molt concret de la llengua catalana, el mallorquí. Mitjançant el sistema de treball de camp presentat hem pogut comprovar que, com sospitàvem, la concordança negativa (CN) en construccions de mot-N preverbal coocorrent amb la partícula negativa *no* és significativament present al parlar col·loquial de Mallorca, tant pel que fa a la producció com pel que fa a la percepció. Malgrat això, però, hem comprovat que en el panorama sintàctic d'aquest subdialecte hi dominen les construccions en què la partícula negativa *no* és present i en què, per tant, els mots-N preverbals adquireixen, per si sols, un significat semàntic negatiu. A més d'això, hem pogut documentar que, almenys no significativament, l'ús d'una o altra estructura no és, a hores d'ara, al parlar de Mallorca, una qüestió que respongui a variables d'edat o generacionals (si més no, a variables d'espectre ampli, com les que s'han fet servir aquí). Així mateix, hem documentat la realitat de la hipòtesi de la percepció amb doble negació (DN), és a dir, amb significat semàntic positiu, d'estructures amb negació múltiple com les presentades, tot i que, com hem dit al llarg de l'estudi, aquests resultats no són, ni molt menys, majoritaris (més bé indiquen una tendència i una possibilitat real) i no sembla que responguin significativament, tampoc, a qüestions d'edat o generacionals. Si més no, l'oportunitat d'aquesta investigació ens ha servit, en primer lloc, per a conèixer una mica més i obrir una mica més al públic la realitat d'un parlar concret del català com el mallorquí; en segon lloc, per a obrir debats sobre els motius socials i culturals dels resultats de la nostra investigació i, finalment, per a encetar una nova parcel·la d'investigació amb moltes preguntes noves relacionades amb els petits detalls lingüístics que són els que interessen i preocupen a tots aquells qui estudiem i estimem la llengua catalana.

RESUM I PARAULES CLAU

Resum

El present estudi s'ocupa de la documentació de l'existència d'un tret sintàctic, la concordança negativa, en el català de Mallorca. Ho fa mitjançant un treball de camp, realitzat a través d'un model d'elicitació en forma d'enquesta que usa el canal 'online', que vol donar resposta a unes hipòtesis de treball mitjançant l'estudi d'aquest tret sintàctic a través de dos vessants d'anàlisi: per una banda, aquell que estudia la producció del fenomen de concordança negativa i, per una altra, aquell que n'estudia la percepció i en postula la hipòtesi d'interpretació amb significat semàntic positiu, és a dir, amb doble negació.

Paraules clau

Concordança negativa, doble negació, sintaxi catalana, sintaxi dialectal, sintaxi mallorquina, català col·loquial.

BIBLIOGRAFIA

Referències de la bibliografia citada

Alcover, Antoni Maria. *Aplec de rondaies mallorquines d'en Jordi d'es Racó*. Edició a cura de Josep A. Grimalt (2006, 2a ed.). Palma: Editorial Moll.

Badia i Margarit, Antoni Maria (1962). *Gramática catalana*. Madrid: Gredos.

Bosque, Ignacio (1980). *Sobre la negación*. Madrid: Cátedra.

Camus, Bruno (2007). *Evolució dels contextos de la sintaxi de polaritat negativa en castellà i català*. Dins *Caplletra*, núm. 42. Pàgs 119-144.

Déprez, Viviane & Tubau, Susagna & Cheylus, Anne & Espinal, Maria Teresa (2015). *Double negation in a negative concord language*. Dins *Lingua: International review of general linguistics*, núm. 163. Pàgs. 75-107.

Espinal, Maria Teresa. (2002). *La negació*. Gramàtica del Català Contemporani, ed. J. Solà, M.R. Lloret, J. Mascaró, and M. Pérez-Saldanya. Capítol 24, 2687–2757. Barcelona: Empúries / Grup 62.

Fabra, Pompeu. (1918). *Gramàtica catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Farràs, Neus & Garcia, Carme (1993). *Morfosintaxi comparada del català i el castellà*. Barcelona: Empúries.

Forteza, Tomás (1915). *Gramática de la lengua catalana* (pròleg: Antoni Maria Alcover). Palma.

Melià, Joan (1997). *La llengua dels joves. Comportaments i representacions lingüístics dels adolescents mallorquins*. Pròleg d'Albert Bastardas. Palma de Mallorca: Universitat de les Illes Balears. Institut d'Estudis Catalans.

Morant, Ricard & Pérez-Saldanya, Manuel (1986). *Sobre la negació en català*. Dins *Caplletra*, núm. 2. Pàgs. 65-87.

Pérez-Saldanya, Manuel (2004) *La negació i la concordança negativa en el català antic*. *Estudis Romànics*, 26.

Picó i Ramon (2009). *Llibre d'estil per als mitjans de comunicació orals i escrits*. Palma: Universitat de les Illes Balears. Consell de Mallorca.

Pradilla, Miquel Àngel (2008). *Sociolingüística de la variació i llengua catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.

Prats Rodríguez, Ana Maria (2014) *Estudi descriptiu i comparatiu del model de llengua del doblatge al català. El cas de les sèries d'animació i d'anime al sistema televisiu balear*. Tesi doctoral. Director: Frederic Chaume Varela.

Rigau, Gemma (1998). *La variació sintàctica: uniformitat en la diversitat*. Dins Caplletra, núm. 25. Pàgs. 63-82.

Solà, Joan (1973). «La negació». *Estudis de Sintaxi Catalana*, vol. 2. Barcelona: Edicions 62, 87-118.

Torrent-Lenzen, Aina (2009). *L'aportació dels romanistes suïssos, alemanys i austríacs als estudis d'història de la llengua catalana*. Dins Caplletra, núm. 47. Pàgs. 133-154.

Tubau, Susagna. & Espinal, Maria Teresa (2012). *Doble negació dins l'oració simple en català*. *Estudis Romànics*, núm. 34, pàgs. 145-164.

Referències de la bibliografia consultada

Alcover, Antoni Maria. *Quaderns de camp* (Recurs 'online': <http://espm.iec.cat/qc-alcover/>). Darrera consulta: 10.04.2016

Amengual, Juan José (1835). *Gramática de la lengua mallorquina*. Palma.

Badia i Margarit, Antoni Maria (1994). *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana.

Coromines, Joan (1971). *Lleures i converses d'un filòleg*. Barcelona: Club Editor.

Déprez, V. (1997). A non-Unified Analysis of Negative Concord. In P. Hirschbühler and F. Martineau (eds.), *The Syntax and Semantics of Negation*. Amsterdam: John Benjamins, 53-74.

Déprez, V. (1997). Two types of Negative Concord. *Probus* 9(2), 103-143.

Espinal, M. T. (1991). *On expletive negation. Some remarks with regard to Catalan*. *Linguisticae Investigationes*, XV(1), 41-65.

Espinal, M. T. (1992). *Expletive negation and logical absorption*. *The Linguistic Review*, 9(4), 338-358.

Espinal, M. T. (2000). *On the semantic status of NCIs in Catalan and Spanish*. *Lingua*, 110, 557-580.

Espinal, M. T. (2000). *Expletive negation, negative concord and feature checking*. *Catalan Working Papers in Linguistics*, 8, 47-69.

Fabra, Pompeu. (1912). *Gramática de la lengua catalana*. Barcelona: Aqua, 1982.

Fabra, Pompeu. (1956). *Gramàtica catalana*. Barcelona: Teide.

Moll, Francesc de Borja (1952). *Gramática histórica catalana*. Madrid: Gredos.

Altres fonts i recursos

IBESTAT: Institut d'estadística de les Illes Balears. Estadística: cens de població, 2011. (Recurs 'online': www.ibestat.cat). Darrera consulta: 22.03.2016

SurveyMonkey: online Survey software and questionnaire tool. (Recurs 'online': www.surveymonkey.com). Darrera consulta: 20.04.2016

APÈNDIX

Enquesta completa

A continuació trobareu un model d'enquesta complet. Originalment, les preguntes de la segona part, Percepció, estaven randomitzades per tal de despistar els participants. Aquí es troben agrupades, de deu en deu, segons el tipus de negació que elíciten (entre parèntesi: DN (doble negació no ambígua), CN (concordança negativa no ambígua), Pro (mot-N preverbal: pronom/adverbi), DP (mot-N preverbal: DP) i Expl (construcció amb negació expletiva)).

1. Producció

→ *Quina opció és més natural per a tu? És a dir, quina faries servir, parlant, normalment?*

1. No ho faràs mai, de fet...

a) *En ta vida ho faràs.*

b) *En ta vida no ho faràs.*

2. Han dit que no poden venir de cap manera, per tant...

a) *Cap d'elles no vendrà.*

b) *Cap d'elles vendrà.*

3. Avui és diumenge, així que...

a) *Enlloc hi haurà res obert.*

b) *Enlloc no hi haurà res obert.*

4. Ja és difícil no trobar pastissos en una pastisseria, però és que, a més,...

a) *Tampoc no hi havia pa.*

b) *Tampoc hi havia pa.*

5. Volien anar a sopar a un restaurant però...

a) Ningú tenia doblers.

b) Ningú no tenia doblers.

6. És un nin molt valent perquè...

a) Res no li fa por.

b) Res li fa por.

7. Va demanar als seus alumnes qui era Van Gogh però...

a) Cap d'ells ho sabia.

b) Cap d'ells no ho sabia.

8. Per què hi hem d'anar si...

a) Ni tu ni jo no volem anar-hi?

b) Ni tu ni jo volem anar-hi?

9. Si no ho dius a ningú...

a) Ningú ho sabrà.

b) Ningú no ho sabrà.

10. He anat a un parell de bancs però...

a) Enlloc no m'han pogut atendre.

b) Enlloc m'han pogut atendre.

2. Percepció

→ *Tria quin significat dels dos que es proposen té aquesta oració:*

1. No podem no fer la feina. (DN):

a) No fa falta fer la feina.

b) La feina s'ha de fer.

2. No crec que no arribi. (DN):

a) Crec que no arribarà.

b) Crec que arribarà.

3. No s'imagina que no hi siguis. (DN):

a) S'imagina que hi ets.

b) S'imagina que no hi ets.

4. No vull no tenir vacances. (DN):

- a) No vull anar-me'n de vacances.
- b) Vull anar-me'n de vacances.

5. No dic que no hi vagi. (DN):

- a) Dic que possiblement hi anirà.
- b) Dic que possiblement no hi anirà.

6. No creu que no tengui temps. (DN)

- a) Creu que possiblement no tindrà temps.
- b) Creu que possiblement tindrà temps.

7. No pens que no siguis lleig. (DN):

- a) Pens que ets lleig.
- b) Pens que no ets lleig.

8. No creguis que no ho sé. (DN):

- a) Perquè ho sé.
- b) Perquè no ho sé.

9. No m'imagin no poder veure-hi. (DN):

- a) No puc pensar en una situació en què hi veiés.
- b) No puc pensar en una situació en què no hi veiés.

10. No puc no pensar en tu. (DN):

- a) Necessit pensar en tu.
- b) No necessit pensar en tu.

1. No han trobat cap pastís enlloc. (CN):

- a) No hi havia pastissos.
- b) Hi havia pastissos.

2. No té cap bicicleta ningú (CN):

- a) Cap persona té bicicleta.
- b) Algú té bicicleta.

3. No arribarà enlloc ningú (CN):

- a) Cap persona arribarà a cap banda.
- b) Tothom arribarà a alguna banda.

4. No té doblers ningú. (CN):

- a) Cap persona té doblers.
- b) Tothom té doblers.

5. No podrà anar enlloc ningú. (CN):

- a) Cap persona podrà anar a cap banda.
- b) Tothom anirà a alguna banda.

6. No pot cantar cap cançó. (CN):

- a) No té habilitat per cantar cançons.
- b) Té habilitat per cantar moltes cançons.

7. No vull que diguis res. (CN):

- a) No vull que parlis.
- b) Vull que diguis alguna cosa

8. No anirem enlloc. (CN):

- a) A cap lloc, anirem.
- b) Anirem a algun lloc.

9. No m'ha avisat mai ningú d'això. (CN):

- a) Ho sabia, això.
- b) No ho sabia, això.

10. No he menjat gens de pa. (CN):

- a) No he menjat pa.
- b) He menjat molt de pa.

1. Mai no vendrà (Pro):

- a) Vendrà algun dia.
- b) No vendrà cap dia.

2. Ningú no podrà dir res (Pro):

- a) Cap persona podrà dir cap cosa.
- b) Tothom podrà dir alguna cosa.

3. Res no pot canviar (Pro):

- a) No pot canviar cap cosa.
- b) Pot canviar alguna cosa.

4. Na Catalina mai no té temps. (Pro):

- a) Na Catalina no té temps.
- b) Na Catalina sempre té temps.

5. Els meus pares tampoc no es varen casar. (Pro):

- a) Els meus pares no estaven casats.
- b) Els meus pares estaven casats.

6. Enlloc no he trobat una barra de pa. (Pro):

- a) No hi havia pa.
- b) Hi havia pa a algun lloc.

7. Ningú no m'ha avisat. (Pro):

- a) No havia rebut l'avís.
- b) M'havia avisat tothom.

8. En Biel tampoc no hi serà. (Pro):

- a) En Biel també hi serà.
- b) En Biel no hi serà.

9. Res no em fa por. (Pro):

- a) No tenc por de res.
- b) Em fa por alguna cosa.

10. Enlloc no hi havia taula per dinar. (Pro):

- a) No hi havia taula.
- b) Hi havia taula en algun lloc.

1. Cap costum d'aquests no és dolent. (DP):

- a) Tots aquests costums són dolents.
- b) Tots aquests costums són bons.

2. Cap d'ells no ho volia dir. (DP):

- a) No ho volia dir ningú.
- b) Algú altre ho volia dir.

3. Gens d'aigua no ha quedat a la gelera. (DP):

- a) No ha quedat aigua.
- b) N'ha quedat una mica.

4. Gens de pa no hi havia al forn. (DP):

- a) No hi havia pa.
- b) Hi havia una mica de pa.

5. Cap color d'aquests no m'agrada. (DP):

- a) No m'agraden els colors que em mostres.
- b) M'agraden tots els colors que em mostres.

6. Cap d'aquests dies no té lliure. (DP):

- a) No té lliure ni un dia.
- b) Té lliures tots els dies.

7. Gens de fang no m'ha quedat a les sabates. (DP):

- a) No tenc fang a les sabates.
- b) Tenc molt de fang a les sabates.

8. Gens d'amor propi no té en Toni. (DP):

- a) En Toni té molt d'amor propi.
- b) En Toni no té amor propi.

9. Cap idea d'aquestes no és bona. (DP):

- a) Totes les idees són dolentes.
- b) Totes les idees són bones.

10. Gens de palla no tenen les menjadores dels cavalls. (DP):

- a) Les menjadores dels cavalls tenen molta palla.

b) Les menjadores dels cavalls no tenen palla.

1. Tenc por que no hagi arribat la meva germana. (expl.):

a) Crec que la meva germana haurà arribat.

b) Crec que la meva germana no haurà arribat.

2. Temia que no haguessis fet el sopar. (expl.):

a) Però veig que l'has fet.

b) I veig que no l'has fet.

3. Na Maria m'estima més que no tu. (expl.):

a) Na Maria és qui m'estima més.

b) Tu ets qui m'estima més.

4. Dubtaven que no es posés a ploure. (expl.):

a) Tenien por que ploqués.

b) Tenien por que no ploqués.

5. Millor que el concert sigui diumenge que no dissabte. (expl.):

a) Tant de bo el concert sigui diumenge!

b) Tant de bo el concert sigui dissabte!

6. S'estima més anar amb cotxe que no amb tren. (expl.):

a) Prefereix el cotxe.

b) Prefereix el tren.

7. Gasta més ell que no tu. (expl.):

a) Tu gastes més.

b) Ell gasta més.

8. És pitjor el teu arròs que no el meu. (expl.):

a) El meu arròs és més dolent.

b) El teu arròs és més dolent.

9. Em quedaré aquí fins que no passi res. (expl.):

a) Em quedaré fins que passi alguna cosa.

b) Em quedaré fins que deixin de passar coses.

10. Hem d'impedir que no vulgui cantar. (expl.):

a) Val més que canti.

b) Val més que no canti.